

23 - Trường Ca Đoạn trường Tân Thanh

Đỗ Bình

Đỗ Bình

Hành trình vào cõi thơ là làm một cuộc phiêu lưu vô tận.

Thơ vốn sẵn trong thiên nhiên, hàm chứa nhiều tính chất trong trời đất. Ngôn ngữ của thơ đôi khi ẩn trong văn, nhạc và hội họa bắt nguồn từ cảm xúc tâm hồn. Trong nền văn học Việt Nam thì phẩm Đoạn Trường Tân Thanh của đại thi hào Nguyễn Du không những là một tác phẩm trác tuyệt hàng đầu của đất nước mà còn là đóa hoa muôn sắc trên thi đàn quốc tế. Thi phẩm được dịch sang nhiều thứ tiếng ở những quốc gia có nền văn học cao như Pháp, Anh, Đức, Ý, Hoa Kỳ, Nhật Bản, Trung Hoa, Nga, Tiệp, Hung, Ba Lan, v.v, và tác giả Nguyễn Du đã được Cơ quan UNESCO liệt vào hàng danh nhân quốc tế... Rất nhiều, văn nhân, họa sĩ, trí thức, học giả, nhà phê bình... đã viết, phân tích, diễn thuyết, minh họa, biên kịch, cải lương... về giá trị tác phẩm của thiên tài Nguyễn Du qua những nét đẹp về phương diện văn chương, tư tưởng và hội họa... Những năm gần đây truyện Kiều đã được giới nhạc sĩ phổ thành nhạc.

« Thơ và Nhạc là hai nghệ thuật riêng biệt nhưng rất khấn khít nhau làm say đắm lòng người ».

Thơ là nghệ thuật của « lời », nhạc là nghệ thuật của « âm thanh ».

« Thơ phổ nhạc là nghệ thuật đem thêm âm hòa với âm thanh sẵn có trong thơ, hoặc thay đổi âm thanh của thơ chuyển thể thành những nốt nhạc để hát. ».

Nhạc sĩ Phạm Duy là người tiên khởi đem âm nhạc vào Kiều, ông lựa những đoạn, câu thơ chứa nhiều tính nhạc trong Kiều phổ thành ca khúc mang âm hưởng ngũ cung; chứa nhiều chất dân ca Quan họ, để câu nhạc dễ luyện láy diễn tả được ý thơ.

Trong 3254 câu thơ Kiều, những thanh bằng trắc tạo những nốt trầm bổng cao độ chỉ là “nhạc thơ” có sẵn chứa trong câu thơ.

Trong khi “thơ trong nhạc” hay còn gọi là “tính nhạc” gồm những hình tượng, ngôn ngữ được ngắt nhịp theo tiết tấu riêng để diễn tả giai điệu toàn bài chuyên chở tứ thơ. Trong thi tập Đoạn Trường Tân Thanh gồm khá nhiều câu, chữ, chứa sẵn nhạc thơ tạo nên những tiết tấu, ngắt nhịp, xuống câu.

Ví dụ :

Nhịp 2 gồm 3 từ : « Mai cốt cách / tuyết tinh thần ».

Nhịp 4 gồm 2 từ: « Mỗi người / một vẻ / mười phân / vẹn mười.... »

Hoặc có thể phân làm 2 nhịp gồm 4 từ :

« Hoa ghen thua thắm / liễu hờn kém xanh ... »

..vv...

Để đọc, hay hát trọn vẹn toàn thi phẩm Kiều, người nghệ sĩ đã sáng tạo ra cách ngâm láy Kiều, sa mạc... giúp giới mộ điệu thưởng lãm những cái hay, nét đẹp của lời thơ ý truyện bằng âm thanh.

Mấy năm gần đây dòng thơ phổ nhạc ở trong nước cũng như hải ngoại nở rộ, thơ nương

nhạc chấp cánh, nhạc dựa thơ bay cao, cho dù muốn phổ được một bài thơ « đạt » đúng nghĩa là một nghệ thuật rất khó !

Trong số những nhạc sĩ phổ thơ có Nhạc sĩ Quách Vĩnh Thiện một người say mê âm nhạc ngay từ lúc còn thiếu thời.

Anh đã từng sáng tác những ca khúc tình ca, đạo ca ở thập niên trước, nhưng mãi những năm gần đây tình cờ Quách Vĩnh Thiện đọc lại truyện Kiều và bùi ngùi thương cảm cho phận nàng Kiều bạc hạnh long đong, rồi thương mình mang kiếp tha hương qua câu thơ :

“ Sống nhờ đất khách, thác chôn quê người.”

Gần nửa thế kỷ sống nơi xứ người, nhìn lại tuổi đời chông chất, nhạc sĩ đã cảm nhận được nỗi cô đơn và chợt phát hiện sự thâm thúy của hồn thơ đượm triết lý nhân sinh, tư tưởng, lẽ đạo. Từ đó nhạc sĩ nghiền ngẫm tác phẩm rồi chợt hiểu : Tại sao Nguyễn Du lại đặt tên cho tác phẩm là Đoạn Trường Tân Thanh. Khám phá được cái lẽ đạo trong Kiều, nhạc sĩ đã quyết bắt tay vào phổ nhạc thi phẩm. Đây là một việc làm rất khó, cái khó nhất là vì đó là một tác phẩm lớn của dân tộc đòi hỏi nhạc sĩ phải có thực tài, nắm bắt được cái tinh hoa của hồn thơ, tính nhạc toàn thi tập. Nhạc sĩ phải dàn trải giai điệu, nhịp điệu, sắp đặt thể loại soạn thành những cấu trúc đoạn nhạc khác nhau ; nhưng vẫn hài hòa, tạo ra từng phân đoạn hợp với tình tiết câu thơ theo nhân vật trong truyện. Cái khó của thơ lục bát là nhịp mạnh thường rơi vào cuối câu vẫn bằng, do đó nhạc sĩ phải khéo dùng những biến cung để dòng nhạc chuyển tiếp linh động không nhàm chán, lê thê. Từ trước đến nay những bài thơ lục bát của nhiều nhà thơ nếu được phổ thành nhạc, hầu hết những bài thơ đó không dài quá 30 câu để nhạc sĩ dễ cảm nhận phổ thành ca khúc.

Để thực hiện bản trường ca, nhạc sĩ Quách Vĩnh Thiện đã phải bỏ ra 6 tháng để phân tích dàn trải cấu trúc toàn thi tập, tạo những thể điệu khác nhau và hơn 4 năm từ đầu năm 2005 đến đầu 2009 mới hoàn tất xong trường ca. Gọi là trường ca vì những chuỗi hình nốt, giai điệu, tiếp nối nhau diễn tả dựa trên lời thơ không gián đoạn ý mà soạn cấu trúc nhạc theo lối tây phương.

Điểm khó nhất đối với một thi phẩm lớn là không được sửa lời thơ, hay đổi thứ tự chữ để giai điệu, câu nhạc có kết hay...vv. Nhạc sĩ đã dùng nhiều biến cung thăng, giảm để dòng nhạc ít quay về chủ âm (tonique), hoặc khéo léo dùng những thể điệu, tiết tấu, uyển chuyển của dòng nhạc Balade pha lẫn Blue Jazz, Bossanova, Boléro, Valse Andantino, Rock lente, Mambo.... tạo sự biến đổi cấu trúc giai điệu thành từng đoạn khác nhau làm phong phú ý nhạc.

Mời quý bạn bước vào cõi nhạc của Quách Vĩnh Thiện trong Trường Ca Đoạn Trường Tân Thanh thưởng thức những giai điệu đặc biệt của riêng Quách Vĩnh Thiện: Mở đầu bằng cung Ré thứ, điệu Mambo chậm buồn diễn tả nỗi lòng của thi hào Nguyễn Du.

Dòng nhạc chuyển sang Boléro tiết điệu mềm mại gần với dân ca, rất quen thuộc trong làng tân nhạc trước 75 ở miền nam, để diễn tả lời thơ.

Dòng nhạc biến cung sang Mi thứ và chuyển điệu Bossa Nova, Tempo chậm nghe có chút gì xa vắng.

Ở đoạn thơ này Quách Vĩnh Thiện đã dùng cấu trúc làm điệu Lambada, lối nhạc rất hiếm trong làng nhạc Việt Nam ...Tuy nhiên Tempo hơi chậm, chắc để phát âm rõ ràng.

Dòng nhạc biến cung, nhịp điệu tiết tấu thay đổi, Balade lãng mạn trữ tình chuyển sang Rock Lente linh động, rộn ràng.

Dòng nhạc thay đổi nhịp điệu, tiết tấu. Giai điệu Slow nhẹ nhàng chuyển sang Blue Jazz một chất nhạc phát từ những nỗi buồn thân phận. Giai điệu buồn pha chút âm hưởng Á đông.

Giai điệu Mambo diễn tả vui buồn lẫn lộn, có chút bùi ngùi, thương tiếc.

Dòng nhạc chuyển sang Libre có chút Rock, diễn tả sự buồn bã, đau khổ.

Dòng nhạc chuyển sang Samba, thể điệu rất hiếm trong làng nhạc Việt Nam, tác giả cố ý dùng Tempo chậm lại để phát âm rõ ràng.

Dòng nhạc biến cung đổi nhịp chuyển giai điệu sang Boston mềm mại và Valse Andantino dịu dặt nhẹ nhàng.

Từ cung Mi thứ giai điệu Valse Andantino khoan thai dịu dàng, dòng nhạc biến cung Si giáng thứ, giai điệu Pop Rock làm thay đổi sắc thái dòng nhạc.

Từ điệu Jazz nhẹ nhàng lướt qua Tango, đây là cách soạn nhạc rất mới, và rất hiếm về thể nhạc này trong vòm trời âm nhạc ?

Và tiếp theo là Jazz Valse. Nhạc sĩ Quách Vĩnh Thiện đã mang tiếng đàn trái lên khuôn nhạc nên đã dùng điệu Valse hòa với nhạc Jazz. Đây cũng là một lối nhạc độc nhất, chưa có người nhạc sĩ sáng tác nào viết.

Thực hiện bản trường ca Đoạn Trường Tân Thanh, nhạc sĩ Quách Vĩnh Thiện đã gieo vào vườn hoa nghệ thuật một hạt mầm để ươm thêm sắc màu cho muôn hoa. Và trong cõi bất tận của âm thanh, có những dòng nhạc khai phá sáng tạo của riêng anh. Đây cũng là tấm lòng bày tỏ sự ca ngợi thi phẩm và cảm ơn tác giả thi hào Nguyễn Du đã cho đời một tác phẩm hay và cho nhạc sĩ một nguồn cảm hứng phổ nhạc.

Vài nét về dòng nhạc Quách Vĩnh Thiện

CD-KVK1-05 Gặp Gỡ Làm Chi ? – Mai Thảo

- Boléro, nhịp nhàng, tiếng hát rõ ràng, diễn tả theo vần thơ Nguyễn Du ...

May thay giải cấu tương phùng,

Gặp tuần đố lá thỏa long tìm hoa.

CD-KVK1-05 Gặp Gờ Lâm Chi?

Boléro Tempo 95

melody

May thay giải cấu tương

phùng, Gặp tuần đố lá thỏa long tìm hoa.

The musical score is written on two staves. The first staff is in treble clef, 4/4 time, and contains the melody. The second staff is in bass clef, 4/4 time, and contains the accompaniment. The lyrics are written below the notes.

CD-KVK2-02 Chung Tử Kỳ - Tố Hà

- Bossa Nova, Tempo chậm lại để người nghe nghe rõ từng chữ của câu thơ.

KVK2-02 Chung Tử Kỳ

Bossa Nova Tempo 120

Răng nghe nổi tiếng cảm đài, Nước non lưng

những lắng tai Chung Kỳ.

The musical score is written on two staves. The first staff is in treble clef, 4/4 time, and contains the melody. The second staff is in bass clef, 4/4 time, and contains the accompaniment. The lyrics are written below the notes.

CD-KVK2-06 Ép Cung Cầm Nguyệt

- Lambada, lối nhạc rất hiếm trong làng nhạc Việt Nam ...
- Tuy nhiên Tempo chậm lại để phát âm rõ ràng ...

KVK2-06 Ép Cung Cầm Nguyệt

Lambada Tempo 130

Trước thấy sao tờ lao xao, Nhà băng đưa

mới rước vào lầu trang.

CD-KVK2-07 Tư Duyên – Xuân Phú

- *Balade và Rock Lente, Balade để diễn tả sự hết lời thơ kế tiếp Rock Lente để cho không khí linh động với tiếng Guitare tân thời theo điệu Pop Rock*
- ...

KVK2-07 Tư Duyên

Balade Tempo 80, Pop Rock Tempo 120

Cỏ xuân tuổi hạt càng cao,

một cây gành vác biết bao nhiêu cành.

CD-KVK2-11 Đoạn Trường - Quỳnh Lan

- *Blue đoạn trường ...*

KVK2-11 Đoạn Trường

Balade Tempo 85

Musical score for KVK2-11 Đoạn Trường. The score is in 4/4 time and consists of two staves. The first staff contains the melody with lyrics: "Đêm xuân một giấc mơ màng, Đuốc hoa để". The second staff contains the accompaniment with lyrics: "đỏ mận nắng năm trơ." The score includes various musical notations such as rests, eighth notes, quarter notes, and slurs. There are also some markings above the notes, possibly indicating fingerings or articulation.

CD-KVK3-05 Buồn Trông - Quỳnh Lan

- Slow – Blue Jazz, Slow chậm để diễn tả một nỗi không tả và không có lối thoát.
- Kế tiếp Jazz 90% Âu Châu và 10% Việt Nam ...

KVK3-05 Buồn Trông

Blue Jazz Tempo 90

Musical score for KVK3-05 Buồn Trông. The score is in 4/4 time and consists of two staves. The first staff contains the melody with lyrics: "Buồn trông cửa bể chiều hôm, Thuyền". The second staff contains the accompaniment with lyrics: "ai thấp thoáng cảnh buồn xa xa." The score includes various musical notations such as rests, eighth notes, quarter notes, and slurs. There are also some markings above the notes, possibly indicating fingerings or articulation.

CD-KVK3-09 Tống Ngọc Tràng Khanh - Quỳnh Lan

- Mambo, Mélodie vui buồn lẫn lộn, bùi ngùi, thương tiếc ...

KVK3-09 Tống Ngọc Tràng Khanh

Mambo Tempo 120

Musical score for KVK3-09 Tống Ngọc Tràng Khanh. The score is in 4/4 time and consists of two staves. The first staff contains the melody with lyrics: "Dù sao bình đã vỡ rồi, Láy". The second staff contains the accompaniment with lyrics: "thần mà trả nợ đời cho xong." The score includes various musical notations such as rests, eighth notes, quarter notes, and slurs. There are also some markings above the notes, possibly indicating fingerings or articulation.

CD-KVK3-10 Chương Đài - Hương Giang

- Libre / Rock, để diễn tả sự buồn bã và kiệt huệ, đau khổ ...
- Rock and Roll Années 60 thật đúng vào thời đại Hippies ... Jimmy Hendrix...

Libre - Rock Tempo 90 KVK3-10 Chương Đài

Dm

Khi tình rượu lúc tàn canh, Giật mình mình

lại thương mình xót xa.

CD-KVK4-04 Tài Tử Giai Nhân - Ngọc Ánh

- Boléro-Flamenco, có một chút Flamenco của Tây Ban Nha ...

KVK4-04 Tài Tử Giai Nhân

Bolero Flamenco

Gm

Cạn lòng chẳng biết nghĩ sầu, Để

ai trắng túi hoa sầu vì ai?

CD-KVK4-07 Càng Mặn Càng Nồng - Mỹ Dung

- Samba, lối điệu nhạc rất hiếm trong làng nhạc Việt Nam.
- Tempo chậm lại để phát âm rõ ràng ...

Samba Tempo 120

KVK4-07 Càng Mặn Càng Nồng

Musical score for 'Càng Mặn Càng Nồng' in 4/4 time, Samba style, Tempo 120. The score consists of two staves. The first staff has a treble clef and a common time signature 'C'. It features a melody with notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, and a triplet of G4, A4, B4. The second staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It features a melody with notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, and a triplet of G4, A4, B4. The lyrics are: 'Tuần sau bỗng thấy hai người, Mách tin ý cũng liệu bài tăng công.'

CD-KVK4-10 Tam Đảo Cứu Tuyền – Hương Giang

- Boston – Valse Andantino, Từ Boston qua Valse để thay đổi Mélodie thêm phần linh động cho dòng nhạc ...

KVK4-10 Tam Đảo Cứu Tuyền

Valse Andantino Tempo 95

Musical score for 'Tam Đảo Cứu Tuyền' in 3/4 time, Valse Andantino style, Tempo 95. The score consists of two staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It features a melody with notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, and a triplet of G4, A4, B4. The second staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It features a melody with notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, and a triplet of G4, A4, B4. The lyrics are: 'Trên tam đảo dưới cầu tuyền, Tim đâu thi cũng biết tin rõ ràng.'

CD-KVK5-01 Trương Phùng – Xuân Phú

- Classic – Pop Rock , Classic với tiếng trống Âu Châu ...
- Pop Rock với lối nhạc Pop Rock hiện đại ...

CD-KVK6-06 Thành Hạ Yêu Minh - Mỹ Dung

- Jazz – Tango, Từ điệu Jazz nhẹ nhàng lướt qua Tango rất hiếm lối nhạc này ...
- Đây là một sang tác mới mẻ ...

Jazz - Tango Tempo 100

KVK6-06 Thành Hạ Yêu Minh

Musical score for 'Thành Hạ Yêu Minh' in 4/4 time, key of B-flat major. The score consists of two staves. The first staff starts with a Dm chord and contains measures 1, 2, and 3. The second staff contains measures 4 and 5. The lyrics are: Tin lời thành hạ yêu mình, Ngọt cơ ngơi gác trống canh trẻ trăng.

CD-KVK6-07 Hương Lửa Ba Sinh - Quỳnh Lan

- Jazz Valse, điệu Valse chơi theo lối nhạc Jazz đây cũng là một lối nhạc không có trên thị trường ... Lại thêm từ C Majeur qua C Mineur ...

KVK6-07 Hương Lửa Ba Sinh

Jazz - Valse Tempo 130

Musical score for 'Hương Lửa Ba Sinh' in 3/4 time, key of C major. The score consists of two staves. The first staff starts with a C chord and contains measures 1, 2, 3, and 4. The second staff contains measures 5, 6, 7, 8, and 9. The lyrics are: Năm năm trời biển nhang tâng, Đem mình đi bỏ chiến trường như không.

CD-KVK6-11 Phù Tang - Tố Hà

- Arpège - Charleston, Từ Arpège qua Charleston Tempo chậm lại để diễn tả nhưng còn giữ lối điệu Charleston ...

KVK6-11 Phù Tang

Arpege - Charleston Tempo 95

Musical score for 'Phù Tang' in 4/4 time, key of B-flat major. The score consists of two staves. The first staff starts with a Dm chord and contains measures 1, 2, and 3. The second staff contains measures 4 and 5. The lyrics are: Nổi nạng tai nạng đã đầy, Nổi chàng Kim Trọng bẩy chày mới thương.

CD-KVK7-07 *Tái Thế Tương Phùng - Quỳnh Lan*

- *Swing, điệu này Cow Boy cũng ít khi nghe trong dòng nhạc Việt Nam ...*
- *Hard Rock điệu nhạc hiện đại tân thời ...*

KVK7-07 *Tái Thế Tương Phùng*
Swing - Hard Rock Tempo 115

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of two staves of music. The first staff contains measures 1 through 5, and the second staff contains measures 6 through 9. The lyrics are: "Được này tái thế tương phùng, Khát khao đã thỏa tâm lòng lâu nay." The score includes various musical notations such as notes, rests, and slurs.

Được này tái thế tương phùng, Khát
khao đã thỏa tâm lòng lâu nay.

CD-KVK7-11 *Chữ Tài Chữ Mệnh - Quỳnh Lan*

- *Slow, diễn tả một đau khổ tận cùng của Thúy Kiều*
- *Mambo Lente dòng nhạc kết thúc một niềm cay đắng của cuộc đời ...*

KVK7-11 *Chữ Tài Chữ Mệnh*
Slow - Mambo Tempo 90

The musical score is written in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. It consists of three staves of music. The first staff contains measures 1 through 3, the second staff contains measures 4 through 6, and the third staff contains measures 7 through 9. The lyrics are: "Trăm năm trong cõi người ta, Chữ Tài Chữ Mệnh khéo là ghét nhau. Trải qua một cuộc bể dâu, Những điều trông thấy mà đau đớn lòng." The score includes various musical notations such as notes, rests, and slurs.

Trăm năm trong cõi người ta, Chữ Tài Chữ
Mệnh khéo là ghét nhau. Trải qua một cuộc bể
dâu, Những điều trông thấy mà đau đớn lòng.

Đỗ Bình

Paris, le 16 mars 2009